

VI Międzynarodowa Konferencja Naukowa „Kaukaz – historia – przemiany – perspektywy”. Rzeszów, 12–13 października 2017 r.

W dniach 12–13 października 2017 r. już po raz szósty odbyła się Międzynarodowa Konferencja Naukowa skupiająca się nad tematyką badań kaukaskich. Tegoroczna edycja zorganizowana przez Instytut Historii Uniwersytetu Rzeszowskiego, Instytut Wschodni Uniwersytetu im. Adama Mickiewicza w Poznaniu oraz redakcję czasopisma naukowego „Kaukaz – przeszłość – teraźniejszość – przyszłość” była poświęcona hasłu przewodniemu „Kaukaz – historia – przemiany – perspektywy”. Była to już piąta edycja, stanowiąca pole współpracy pomiędzy uniwersytetami z Rzeszowa i Poznania, które do tej pory naprzemiennie gościły badaczy zainteresowanych Kaukazem.

W konferencji uczestniczyło duże grono odbiorców – badacze, pracownicy naukowcy, doktoranci i studenci zainteresowani szeroko pojętą tematyką badań kaukaskich. Celem spotkania była zarówno wymiana doświadczeń badawczych i prezentacja najnowszych ich wyników, jak i integracja środowiska naukowego w obrębie tej tematyki z Polski oraz zagranicy. W czasie konferencji zaprezentowano interdyscyplinarne podejście do badań Kaukazu, które obejmowały takie dziedziny jak archeologia, literaturoznawstwo, nauki politologiczne i historię. Podejmowano również niezwykle istotne zagadnienia ekonomiczne i prezentujące współczesne problemy społeczno-prawne mieszkańców Kaukazu. Konferencja była również okazją do nawiązania kontaktów naukowych pomiędzy uczony-

mi z polskich uniwersytetów o ich odpowiednikami z najlepszych uczelni kaukaskich, którzy stanowili istotną większość tegorocznych prelegentów.

Skład rady naukowej zaszczyliły swoją obecnością następujące osoby: prof. dr hab. Sylwester Czopek (rektor Uniwersytetu Rzeszowskiego), prof. Aram Simonyan (rektor Erywańskiego Uniwersytetu Państwowego), prof. dr hab. Marek Koziarowski (prorektor ds. nauki i współpracy z zagranicą Uniwersytetu Rzeszowskiego), prof. dr hab. Krzysztof Pietkiewicz (dyrektor Instytutu Wschodniego Uniwersytetu im. Adama Mickiewicza w Poznaniu), prof. dr hab. Andrzej Bonusiak (dyrektor Instytutu Historii Uniwersytetu Rzeszowskiego), prof. nadzw. dr hab. Krzysztof Żarna (dyrektor Instytutu Nauk Politycznych im. Jana Karskiego Państwowej Wyższej Szkoły Zawodowej im. Rtm. Witolda Pileckiego w Oświęcimiu), prof. Nikolaj Sudawcow (Północno-Kaukaski Federalny Uniwersytet w Stawropolu), prof. Maria Filina (Tbiliski Uniwersytet Państwowy), prof. Walerii Dwidzozew (Północnoosetyjski Państwowy Uniwersytet im. K. L. Cheragurowa we Władykaukazie), prof. Aleksander Markarow (Erywański Uniwersytet Państwowy), prof. Ketewan Khutsishvili (Tbiliski Uniwersytet Państwowy), prof. Azad Rzajew (dziekan Wydziału Historycznego Bakijskiego Uniwersytetu Państwowego), prof. Sejfulla Rashidov (Wschodnioukraiński Uniwersytet Narodowy), prof. dr hab. Waldemar Rezmer (Uniwersytet Mikołaja Kopernika w Toruniu), prof. Wadim Zadunajski (Ukraiński Katolicki Uniwersytet we Lwowie), prof. Dagmara Masłowa (Państwowy Lingwistyczny Uniwersytet w Piatigorsku), prof. dr hab. Joachim Diec (dyrektor Instytutu Rosji i Europy Wschodniej Uniwersytetu Jagiellońskiego) oraz prof. Witalij Górecki (Kulturalno-Narodowe Centrum Związków Polaków Republiki Kabardo-Bałkarskiej „Przyjaźń” w Nalczyku).

Konferencja odbywała się w audytorium Uniwersytetu Rzeszowskiego przy ul. Pigoń 1. Uroczyste otwarcie obrad odbyło się 12 października o godzinie 8.30. Mowy powitalne wygłosili: ambasador Republiki Armenii w RP Edgar Ghazaryan, radca Ambasady Republiki Azerbejdżanu w RP Ulvi Bakhshaliyev, przewodniczący Sejmiku Województwa Podkarpackiego Jerzy Cypryś, prof. dr hab. Marek Koziarowski – prorektor ds. nauki i współpracy z zagranicą Uniwersytetu Rzeszowskiego oraz Magda Pabini-Majchrzak w imieniu dyrektora Instytutu Wschodniego Uniwersytetu im. Adama Mickiewicza w Poznaniu prof. dr hab. Krzysztofa Pietkiewicza. Otwarcie konferencji poprowadził Dariusz Popek z Instytutu Historii Uniwersytetu Rzeszowskiego, będący jednocześnie przewodniczącym ko-

mitetu organizacyjnego i głównym pomysłodawcą wydarzenia. W czasie otwarcia podkreślano rolę badań i wymiany naukowo-badawczej prowadzonej pomiędzy Uniwersytetem Rzeszowskim a Kaukazem oraz perspektywę w tych badaniach. Obrady zakończyło wystąpienie prof. Grghama Gevorgyana, prorektora ds. nauki i współpracy międzynarodowej Erywańskiego Uniwersytetu Państwowego, który wraz z prof. dr. hab. Markiem Koziorowskim podpisali porozumienie o współpracy pomiędzy Uniwersytetem Rzeszowskim i Erywańskim Uniwersytetem Państwowym mającą na celu rozwój bilateralnej współpracy naukowo-badawczej. W czasie konferencji poruszaną tematykę podzielono na następujące części tematyczne: „Kaukaz Południowy – Armenia”, „Kaukaz – polityka – prawo – bezpieczeństwo”, „Kaukaz – religia – kultura – tradycja”, „Polska – Kaukaz”, „Kaukaz – bariery i perspektywy rozwoju”, „Kaukaz Południowy”, „Kaukaz – konflikty – wojskowość – etniczność” oraz dwa eksperckie panele dyskusyjne: „Ustawodawstwo RP wobec Polonii a region Kaukazu” (współorganizowany przez Fundację Instytut Prawa Wschodniego im. Gabriela Szerszeniewicza) oraz „Kaukaz – Czeczenia – Polska. Wybrane aspekty praw człowieka” (zorganizowany przez Instytut Nauk o Polityce Uniwersytetu Rzeszowskiego).

Po powitaniu zebranych gości oraz uczestników konferencji rozpoczął się pierwszy panel „Kaukaz Południowy – Armenia”, który rozpoczęło wystąpienie prof. Aleksandra Markarova z Erywańskiego Uniwersytetu Państwowego pt. „Constitutional powers of political actors in Armenia: from semi-presidentialism to parliamentarism”. Następnie głos zabrał Mher Hakobyan, również przedstawiciel Erywańskiego Uniwersytetu Państwowego, prezentujący referat „Applicability of Europeanization as a transformative tool in Eastern Partnership region: the case of Armenia”. Zamknięciem panelu dotyczącego kwestii ormiańskiej było wystąpienie Mateusza Iskry z Uniwersytetu Warszawskiego „A new data concerning the history of the Ararat plain in the 1st millenium B.C. from Armenian – Polish excavations in Metsamor”.

Po zakończeniu panelu ormiańskiego rozpoczęła się kolejna część, która obejmowała zagadnienia prawno-politologiczne. Jako pierwszy swoje wystąpienie pt. „Rewolucja 1917 roku na Kaukazie Południowym. Analiza zmian politycznych i prawno-ustrojowych” wygłosił Michał Sadłowski z Uniwersytetu Warszawskiego, po którym nastąpił referat dr. hab. Pawła Olszewskiego z Uniwersytetu Jana Kochanowskiego w Kielcach (filia w Piotrkowie Trybunalskim) koncentrujący się na działalności Stanów

Zjednoczonych wobec przeobrażeń politycznych na Kaukazie Południowych w latach 1918–1921. Następnym prelegentem był prof. Aleksander Tsurtsunia (Tbiliski Uniwersytet Państwowy) z referatem „Geopolitical Ideas of the Georgian Emigration of the 20–30th of the 20th”. Kolejne wystąpienie, przygotowane przez dr. Valeriana Dolidze z Tbiliskiego Uniwersytetu Państwowego im. Iwana Dżawachiwili, dotyczyło zagadnień dekomunizacji i demokratyzacji przestrzeni postkomunistycznej na przykładzie Gruzji. Ostatnim zagadnieniem politycznym był prezentacja prof. Vahrama Petrosyana z Erywańskiego Uniwersytetu Państwowego, który przedstawił idee integracji Kaukazu Południowego oraz przyczyny zahamowania tego procesu. Kolejne wystąpienia podejmowały bardzo istotne kwestie bezpieczeństwa Kaukazu Południowego. Temat ten rozpoczął dr inż. Robert Rybak (Uniwersytet Mikołaja Kopernika w Toruniu), prezentując prawno-międzynarodowe aspekty konfliktu o Górski Karabach. Wątek ten kontynuowała dr Tahmina Aslanova z Uniwersytetu Bakijskiego, która na przykładzie Górskiego Karabachu dokonała analizy perspektyw dialogu na rzecz pokoju i porozumienia. Po zakończonych prezentacjach odbyła się owocna dyskusja.

W ramach części „Kaukaz – religia – kultura – tradycja” efektami swojej pracy podzieliła się z uczestnikami konferencji prof. Ketewan Khutsishvili (Tbiliski Uniwersytet im. Iwana Dżawachiszwili) w wystąpieniu „Some peculiarities of religious practices in Kvemo Kartli (Georgia)”. Następnie głos zabrała przedstawicielka tej samej uczelni, prof. Rozeta Gujejiani, prezentująca podobieństwa kultury gruzińskiej do kultury północnokaukaskiej na przykładzie Karaczajów i Bałkarów. Zamknięcia tego wątku tematycznego dokonał prof. Rustam Begeulov reprezentujący Karaczajo-Czerkieski Uniwersytet Państwowy im. U.D. Alijeva z wystąpieniem „Карачай во взаимоотношениях с Грузией: история и современность”. Następnie został przedstawiony artykuł dr Iriny Gvelesiani z Ivane Javakhishvili Tbilisi State University pt. „Terms Related to the Hereditary Law (According to the Georgian Legal Monuments of the Middle Ages)”. Po krótkiej przerwie w obradach rozpoczął się współorganizowany przez Fundację Instytut Prawa Wschodniego im. Gabriela Szerszeniewicza dyskusyjny panel ekspercki „Ustawodawstwo RP wobec Polonii a Region Kaukazu”, którego uczestnikami byli prof. dr hab. Andrzej Bonusiak (dyrektor Instytutu Historii Uniwersytetu Rzeszowskiego), dr Jarosław Turłukowski (prezes Fundacji Instytut Prawa Wschodniego im. Gabriela Szerszeniewicza) oraz Igor Zmitrowicz (organizacja Polonia Azerbejdżan).

Ostatnia część pierwszego dnia obrad VI Międzynarodowej Konferencji Naukowej „Kaukaz – historia – przemiany – perspektywy” podejmowała tematykę związków Polski z Kaukazem. Dyskusję nad tym tematem rozpoczęła prof. Maria Filina z Tbiliskiego Uniwersytetu im. Iwana Dżawachiszwili tematem „Dorobek pierwszej fali polskich zesłańców na Kaukaz po powstaniu 1830–1831 r.”. Kolejne wystąpienie, przedstawione przez dr. Aleksandra Bogoliubowa z Muzeum Krajoznawczego w Piatigorsku, dotyczyło „Odzwierciedlenia wydarzeń początkowego okresu wojny domowej i Polaków w obwodzie terskim w dokumentach ze zbiorów Muzeum Krajoznawczego w Piatigorsku oraz obwodu stawropolskiego i literaturze naukowej”. Ostatnim referatem pierwszego dnia obrad była analiza Magdy Pabin-Majchrzak z Instytutu Wschodniego UAM dotycząca spojrzenia na Kaukaz zawartego w polskich książkach podróżniczych, reportażach i pamiętnikach. Po dyskusji zakończono pierwszy dzień obrad.

Drugi dzień konferencji otworzył panel „Kaukaz – bariery i perspektywy rozwoju”, podczas którego jako pierwszy wystąpił dr Giorgija Kviniadze z Tbiliskiego Uniwersytetu Państwowego z referatem pt. „Оценка геоэкономического положения постсоветских стран с переходной экономики (Кейс Грузии)”. Następnie głos zabrał Patryk Kalinowski z Uniwersytetu Warszawskiego prezentujący unijne bariery w handlu żywnością z państwami Kaukazu. Kolejny prelegent reprezentujący organizację Association of Polish Women Living in Georgia – MEGOBROBA Nicolaz Sepiashvili zaprezentował ekonomiczną analizę Demokratycznej Republiki Gruzji (1918–1921) przez pryzmat reform prawnych i edukacyjnych. Po nim głos zabrała prof. Dagmara Masłowa z Piatigorskiego Uniwersytetu Lingwistycznego, która wygłosiła referat „Gospodarka Dagestanu: środowisko instytucjonalne i hamowanie rozwoju”. Następnie wystąpienie, „Особенности социально-экономического развития Азербайджанской республики после обретения независимости”, wygłosił prof. Azad Rzayev, dziekan Wydziału Historycznego Bakijskiego Uniwersytetu Państwowego. Kolejnym uczestnikiem panelu był reprezentant Klubu Politologów „Южный Кавказ” Ilgar Velizadze przybliżający słuchaczom rolę strategii transportowej Azerbejdżanu w tworzeniu połączenia między Europą i Azją. W swoim wystąpieniu dr hab. Krzysztof Koźbiał (Państwowa Wyższa Szkoła Zawodowa im. rtm. W. Pileckiego w Oświęcimiu) opisał znaczenie pomocy rozwojowej w polityce zagranicznej Konfederacji Szwajcarskiej i sposoby jej działania na przykładzie Kaukazu Południowego. Ostatnią prelegentką tego panelu była dr Mira Malczyńska-Biały

z Uniwersytetu Rzeszowskiego wygłaszająca referat „Zakres harmonizacji polityki konsumenckiej Gruzji do standardów Unii Europejskiej w układzie stowarzyszeniowym z dnia 27 czerwca 2014 roku”.

Po dyskusji uczestnicy konferencji rozpoczęli obrady w ramach części „Kaukaz Północny”, który rozpoczęło wystąpienie prof. Sejfułły Rashydova z Islamskiego Państwowego Uniwersytetu Humanistycznego, który zaprezentował działalność Państwa Islamskiego na Kaukazie. Kolejno głos zabral dr Mariusz Marszewski (redakcja „Kaukaz – przeszłość – teraźniejszość – przyszłość”) z referatem „Deradykalizacja bojowników ugrupowań terrorystycznych w dawnym ZSRR – *case study* Inguszetii – próba analizy antropologicznej”. Następnym prelegentem był prof. Ibragim Idylov, reprezentant Państwowego Uniwersytetu Technicznego Ropy Naftowej im. M.D. Milionychczowa w Groznm, z wystąpieniem „Чеченский тейп, как классическая самоуправляемая общность”. Sesję zakończył referat dr Kamila Pietrasika omawiający relację pomiędzy Czeczenią a Arabią Saudyjską w okresie od lat 90. XX w. do 7 sierpnia 1999 r.

Kolejnym punktem programu była debata ekspercka organizowana przez Instytut Nauk o Polityce Uniwersytetu Rzeszowskiego pt. „Kaukaz – Czeczenia – Polska. Wybrane aspekty praw człowieka”. W dyskusji tej udział wzięli dr Mariusz Marszewski, prof. nadzw. dr hab. Krzysztof Żarna oraz st. chor. SG Renata Czerwińska, przedstawicielka Bieszczadzkiego Oddziału Straży Granicznej. Podczas dyskusji zaprezentowano zarówno prawny, jak i społeczny aspekt zjawiska uchodźstwa czeczeńskiego do Polski oraz dane Straży Granicznej na ten temat.

Ostatnią część konferencji stanowił panel „Kaukaz – konflikty – wojskowość – etniczność”, który otworzył swoim wystąpieniem p. „Kaukaz w świetle materiałów Oddziału II Sztabu Generalnego (Głównego) Wojska Polskiego 1918–1939” prof. dr hab. Waldemar Rezmer z Uniwersytetu Mikołaja Kopernika w Toruniu. Kolejnym referentem był prof. Wadim Zadunajski, związany z Ukraińskim Uniwersytetem Katolickim we Lwowie, prezentujący wpływ czynnika kozackiego w konfrontacji Rady Kubańskiej i kierownictwie rosyjskich Sił Zbrojnych. Ostatni referat konferencji, „Polityka Gruzji wobec mniejszości narodowych i etnicznych w czasie prezydentury Zwiada Gamsachurdii”, wygłosiła Anna Pająk z Uniwersytetu Jagiellońskiego. Po podziękowaniach wygłoszonych przez Dariusza Popka i wspólnym pamiątkowym zdjęciu obrady VI Międzynarodowej Konferencji Naukowej „Kaukaz – historia – przemiany – perspektywy” zostały zamknięte.

Tegoroczna edycja konferencji uznana została za wyjątkowo udaną, pozwoliła na podtrzymanie oraz nawiązanie kontaktów naukowych pomiędzy uczonymi z polskich uniwersytetów a licznie przybyłymi uczestnikami z państw kaukaskich. Wspólnie podkreślano chęć i konieczność dalszych badań, a także kontynuacji interdyscyplinarnych spotkań poświęconych badaniom Kaukazu.

Konferencji towarzyszyło szereg wydarzeń popularnonaukowych, wykłady otwarte, wystawy fotograficzne „Polacy architekci w Baku” oraz „Na drodze do 545-letniej współpracy” zorganizowane przez Ambasadę Republiki Azerbejdżanu w Polsce oraz Akademicki Turniej Szachowy o Puchar Rektora Uniwersytetu Rzeszowskiego, którego koordynatorem był Adam Maryniak. Wygłoszone referaty zostaną opublikowane w tomie *Między Wschodem a Zachodem – Kaukaz wczoraj i dziś* oraz na łamach czasopisma „Kaukaz przeszłość – teraźniejszość – przyszłość”.

VI Międzynarodowa Konferencja Naukowa „Kaukaz – historia – przemiany – perspektywy” została objęta patronatem honorowym: Edgara Ghazaryana, ambasadora Republiki Armenii w RP, prof. dr. hab. Aleksandra Bobki – senatora, marszałka województwa podkarpackiego Władysława Ortyła, przewodniczącego Sejmiku Województwa Podkarpackiego Jerzego Cyprysa, prezydenta Rzeszowa Tadeusza Ferencza oraz Stowarzyszenia Wspólnota Polska Oddział w Rzeszowie. Patronatem medialnym konferencję objęła: TVP 3 Rzeszów, Nowa Europa Wschodnia, New Eastern Europe, Polskie Radio Rzeszów, „Forum Wschodnie. Rocznik interdyscyplinarny” oraz portal Resinet.pl.

Magda Pabin-Majchrzak